

Kitsch ve Güncel Sanatçı Pratikleri*

Kitsch And Current Artist Practices

Mahpeyker Yönsel,^a Hüsnü Dokak^b

^a Doç. Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Resim Bölümü, Tekirdağ, Türkiye.
myonsel@nku.edu.tr
ORCID: 0000-0001-5331-8176

^b Prof. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü, Ankara, Türkiye.
dokak@hacettepe.edu.tr
ORCID: 0000-0002-2944-5121

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 03.10.2022

Düzeltilme tarihi: 26.12.2022

Kabul tarihi: 22.11.2022

Anahtar Kelimeler:

Kitsch,

Kültür,

Sanat,

Popülizm,

Güncel.

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 03.10.2022

Received in revised form: 26.12.2022

Accepted: 22.11.2022

Keywords:

Kitsch,

Culture,

Art,

Populism,

Contemporary.

ÖZ

Günlük yaşam seri üretim ve seri tüketimle doğrudan ilişkilidir. Tek kullanımlı ya da uzun ömürlü olmayan nesnelerin günlük yaşamımızda iyiden iyiye yer alması sonucunda sıradan olanın artık vazgeçilemez bir ekonomik terim olduğu gerçeği ile karşı karşıya bulunmaktayız.

19.yy.'ın ortalarında başlayan Sanayi Devrimi, kırsal kesimden kentlere göçü başlatmış, kent varoşlarına yerleşen köylülerin kentli görünme sevdası ile pahalı günlük kullanım eşyası almak yerine daha ucuz ve basit malzemeden yapılmış taklit eşyayı satın alma tercihiyle kitsch'in oluşumuna ciddi bir zemin hazırlamıştır. Günümüzün tüketime dayalı ekonomik sistemi, 19.yy.'ın bu ekonomik sistemini olanca hızı ile sürdürünce taklit ürün üretimi kaçınılmaz olarak devam etmiştir. Üreten için önemli olan biçim/form değil, fonksiyonellik olmuştur.

Tüketim toplumunun bu basit mantığı, sanatın da temelini oluşturmakta, içeriğin/anlatının biçimden bir adım daha öne çıkmasına neden olmaktadır. Sanatsal zevkin basit ve sıradan olaylardan beslendiğinin farkında olan günümüz sanatı kitsch'i artık sanatın asıl dinamiklerinden biri olarak görmektedir. Nitel araştırma yöntemiyle yapılan bu çalışma konuyla ilgili kitaplar, dergiler ve internet kaynaklarından yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Betimsel analiz yöntemiyle güncel sanatçıların kitsch eserleri çözümlenerek sonuca ulaşılmıştır.

ABSTRACT

Daily life is directly related to mass production and mass consumption. We are faced with the fact that the ordinary is now an indispensable economic term as a result of the disposable or non-long-lasting objects taking place in our daily lives.

The Industrial Revolution, which started in the middle of the 19th century, started the migration from the rural areas to the cities, and with the desire of the villagers who settled in the urban slums to look urban, they preferred to buy imitation items made of cheaper and simpler materials instead of buying expensive daily use items, and prepared a serious ground for the formation of kitsch. . As today's consumption-based economic system continues this economic system of the 19th century at full speed, the production of imitation products has inevitably continued. The important thing for the producer is not form/form, but functionality.

This simple logic of the consumer society also forms the basis of art and causes the content/narrative to be one step ahead of the form. Being aware of the fact that artistic pleasure is fed by simple and ordinary events, today's art now sees kitsch as one of the main dynamics of art. This study, which was carried out with the qualitative research method, was carried out by making use of books, journals and internet resources related to the subject. With the descriptive analysis method, the kitsch works of contemporary artists were analyzed and the result was reached.

Atıf Bilgisi / Reference Information

Yönsel, M. ve Dokak, H. (2022). Kitsch ve Güncel Sanatçı Pratikleri. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 8 (2), Güz, s. 18-27.

* DOI: 10.46442/intjcss.1183288

** Sorumlu yazar: Mahpeyker Yönsel, myonsel@nku.edu.tr

1. Giriş

Kitsch, “İlkel araçlarla ve yollardan duyguları harekete geçirmek isteyen sözde sanat eseri; sanat değeri olmayan değersiz eser, bayağı şey, zevksizlik” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 1993). (Nerdrum’a) göre kitsch “plastik laleler, boyalı küçük seramik heykellerden tutun kötü resmedilmiş ağlayan çocuk resimlerine kadar her şey bu kavramın altında toplanır. Kitsch terimi ya ev dekoru olarak estetik değer taşıdığına, ya da hakikaten sanat olduğuna inanıldığı için satın alınan şeyi ifade eder” (Nerdrum,2010:44). Yine Nerdrum’a göre; “Kitsch aşağılayıcı bir kavramdır. Geleneksel olan kitsch kelimesi süslü püslü, bayağı nesnelere veya basit ve anlamsız motifleri olan, seri halde üretilmiş ucuz resimleri tarif etmek için kullanılır” (Nerdrum,2010:14).

Yüksek sınıf mensubu kişiler halk zevkini kitsch ya da zevksizlik olarak algıladığı için sanatın halktan ayrılması gerektiğini savunmuştur. Hal böyle olunca sanatın ironisi ve kitsch arasında oluşan bulanık çizgi ortaya çıkmıştır. Sanat toplumu aydınlatan bir olgu olarak düşünüldüğünde burjuvazinin yüksek sanatsal beğenisi ile halk beğenisinde kitsch ve sanatı madalyonun iki yüzü gibi düşünebiliriz. Clement Greenberg’in 1939 yılında kaleme aldığı ‘Avangart ve Kitsch’ makalesinde, popüler kültürün burjuvanın seçkin kültürünün yarattığı sanatsal değerleri bozabileceğine vurgu yapar ve modernizmin kültürel çıktılarında biri olan kitsch’i avangart ve modernist sanatın düşmanı olarak görür. Greenberg’in yukarıda adı geçen makalesinde, popüler kültürün burjuvanın seçkin kültürünün yarattığı sanatsal değerleri bozabileceğine vurgu yapmakta ve modernizmin kültürel çıktılarında biri olan kitsch’i avangart ve modernist sanatın düşmanı olarak görmektedir. Sanayileşmenin neden olduğu varoş kültürü o günlerde bir kaygı ve uzak durulması gereken bir olgu iken, bugün keşfedilmesi gereken bir sanat yaratma mecrasının önemli kaynaklarından biri olarak göze çarpmaktadır.

Sanayi Devrimi’nin ve teknolojik icatların ortaya çıkışıyla doğrudan ilişkili olan kitsch, insanları ucuz ve kolayca tüketebilecekleri basit hazlara sürüklemiştir. Uğur Tanyeli’ye göre “her ne kadar kitsch’in tam olarak hangi yıl ortaya çıktığı kesin olarak saptanamıyor olsa da bu olgunun ortaya çıkışına zemin hazırlayan en büyük etmenlerden biri Sanayi Devrimi’dir” (Tanyeli,1990:105). Sanayileşmenin neden olduğu varoş kültürü bir kaygı ve uzak durulması gereken bir olgu iken, bugün keşfedilmesi gereken bir sanat yaratma mecrası olarak görülmektedir. Tüketim kültürü, sınıflar arası ayrımı önemsemediği için burjuva kültürü ile halk kültürünü birbirinden ayırmaz. Bu nedenle, yirminci yüzyılın başlarında oluşan kargaşa bugün yerini tam bir uzlaşmaya bırakmıştır. Kültürler arası farkın gittikçe eridiği, sanatsal zevkin basit ve sıradan olaylardan beslendiğinin farkında olan günümüz sanatı kitsch’i artık sanatın asıl dinamiklerinden biri olarak görmektedir.

Popüler kültür bir başka deyişle kitle kültürü kavramlarını aklı kazımıştır. Kitsch artık sadece alt kültürün zevkine değil yeni sermaye sahiplerinin de zevkine hitap eder duruma gelmiştir. Marshall Berman bu durumu şu şekilde özetlemiştir:

“Buharlı makinaların, otomatik fabrikaların, demiryollarının, yeni devasa sanayi bölgelerinin; bir gece içinde, çoğu kez insani açıdan acılı sonuçlar yaratarak büyüyüp yayılan şehirlerin; iletişimin çapını gitgide genişleten günlük gazete, telgraf, telefon ve her tür iletişim aracının; gittikçe güçlenen ulusal devletler ve çok uluslu sermaye topluluklarının; bu yukarıdan aşağı modernleşmeye karşı aşağıdan kendi modernleşme tarzıyla direnen toplumsal kitle hareketlerinin; sürekli yayılarak her şeyi kapsayan, en şaşalı büyümeyi, aklı durgunluk veren ziyan ve israfı gerçekleştirebilen, sağlamlık ve istikrar dışında her şeye gücü yeten dünya pazarının yer aldığı zemindir” (Berman, 2010: 32).

Bu makale, günümüz sanatçıların eserleri üzerinden kitsch’in sanat eserine dönüşümüne odaklanmaktadır. Bu bağlamda, küreselleşen dünyada günümüz sanatçıların eserleriyle kitsch’in gündelik yaşam ile kurduğu ilişki irdelenecektir.

2. Günümüz Sanatçılarının Kitsch Pratikleri

Cezanne başta olmak üzere, tüm izlenimci ve izlenimci sonrası sanatçıların resim sanatının biçim dilinde başlattığı renkçi yaklaşım hem biçimde hem içerikte ciddi anlamda “geçmişten kopma”yı beraberinde getirmiştir. İstisnai durumlar da yok değildir. Örneğin; Marc Chagall, Salvador Dali, Georges Rouault gibi bağımsız sanatçıların gelecek ile değil, ağırlıklı olarak geçmiş ile ilgilendiklerini eserlerinde görmekteyiz. Sanat ortamında olağanüstü bir heyecan yaratan bu hamle fovlar, kübistler, fütüristler, dışavurumcular, gerçeküstücüler, dada ve diğer avangart sanatçılar gibi birbirinden çok farklı düşünen, dolayısıyla birbirinden farklı sanat yapıtı üreten; ancak “şimdi ve gelecek ile ilgilenmek” gibi ortak bir paydada buluşan sanatçıların oluşturduğu yeni bir sanat dünyasının doğmasına neden olmuştur.

Geçmiş reddeden bu seçkinci tutum, yirminci yüzyılın ikinci yarısından hemen sonra yaşanan siyasi, ekonomik ve kültürel yenilenmeler sayesinde yavaş yavaş terkedilmeye başlanmıştır. Çünkü, popüler kültüre öncelik tanıyan, gündelik yaşamın sıradan hallerini anlamaya çalışan ve geçmiş ile uzlaşmacı tavırlar takınan bireylerin ilgi gösterdiği yeni bir yaşam alanı yaratılmıştır. Neoliberal ekonomi ve siyasi politikaların yarattığı göreceli bu özgürlükçü ortamın Batı dünyasında yaygınlaşması ile birlikte modernizmin ilgilenmediği (kitsch de bunlardan biridir) dini, tarihi ve mitolojik vb. gibi konular, temellük (appropriation) yöntemi ile 1960’lı yıllardan itibaren yeniden işlenmeye başlanmıştır. (Resim 1). Bu yöntemi ele alan sanatçı için seçilen konular ve nesnelere arasında önem bakımından herhangi bir hiyerarşik sınır ve düzen söz konusu değildir. Basit zevkler, sıradan konular ve ucuz nesnelere biçimine, amacına, içeriğine ve önemine bakılmaksızın artık sanat için kullanılabilir durumdadır. Sanatın bu yeni bakış açısının kökeninde her ne kadar Duchamp ve Dada grubu sanatçılar olsa da Pop Artta daha fazla rastlanır. Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Allen Jones, Tom Wesselmann gibi tüketim nesnelereyle ilgilenen sanatçılarla başlayan bu ilgi, Damien Hirst, Jeff Koons, Marc Quinn, Jan Fabre, Ai Weiwei vb. gibi postmodern sanatçıların nesneye radikal yaklaşımları Pop sanatçılarınkine benzer olmakla birlikte yeni bir kulvara girmiştir.

Bu yeni kulvarda sanatçı, kural ve kalıplara bağımlı olduğu dönemlerden kural tanımaz bir döneme geçmiştir. “Gittikçe zorlaşmaya başlayan izleyici ilgisini eser üzerinde tutmak, yeni bir düşünce tarzı ya da imge yaratmak eylemi, değişen sosyo-kültürel ve ekonomik durum ve patlak veren krizler neticesinde sanatçıları özellikle alımlayıcıda şok etkisi oluşturmaya, sarsmaya yönelik eserler üretme arayışına dönüşmüştür” (Doğan; 2017,2).

Resim 1. David LaChapelle
“Amerikan İsa: Tut Beni,
Beni Cesurca Taşı”, 2007
Kromojenik Baskı

Resim 2. Jeff Koons
“Yavru Köpek”
Guggenheim Müzesi, Bilbao

Kitsch eserler üreten sanatçılardan Amerikalı fotoğrafçı ve video sanatçısı David LaChapelle ilk akla gelenlerdendir. Esprili, kışkırtıcı, tuhaf, kitsch çalışmalarını sanat tarihinden ilham alarak belirgin bir şekilde Pop estetiğiyle ilişkilendirmektedir. LaChapelle, 16. Yüzyıl Pietası'nı günümüz sanatının

kalıplarına uyarlayarak eski ustalardan alınan biçimin ve anlamın üzerine inşa edilen yeni eklentilerle popülist yaklaşım sergilemekten çekinmeyerek bir bakıma, modernizmin seçkin tutumuna meydan okumaktadır. Pieta'yı orijinal anlamından sıradanlaştırmış ve kitsch sınırları içine dahil etmiştir.

Jeff Koons, 1992'de Documenta için çiçeklerden yaptığı yavru köpek heykelini Bilbao şehrinde bulunan Guggenheim Müzesi'nin önüne yerleştirerek kitsch'i resmileştirmiştir. Koons, Frank Gehry tarafından yapılmış heykelsi mimari yapı olan Guggenheim Müzesi'nin önüne, mimari yapıyla hiçbir şekilde uyuşmayan devasa sevimli kitsch bir köpek heykeli yaparak sanki Gehry'nin heykelsi baş yapıtına hizmet eden peyzaj düzenlemesi görevini görmektedir. Bu görev, biricik olması gereken sanat eserini ikinci plana iterek kitsch sınırlarına dayandırmaktadır. Yavru köpek heykeli müze bahçelerine eserlerini koyan Henry Moore, Alexander Calder ya da başka bir modern sanatçının yapıtı gibi anıtsal durmaz. Periyodik sulama ve budamalarla ancak korunabilen bu yapıt, olsa olsa peyzajın hoş ve sevimli bir düzenlemesinden öteye gitmez. Bu durum, tam da sanatçının vermek istediği sanatın ana teması konumundadır.

Resim 3. Banksy
“Balonlu Kız”, 2002

Resim 4. Takashi Murakami
“Çiçek Topu, Sonbahar”, 2001-2006
Cam elyaf, demir, yağ, akrilik

Sosyal medya için eserler üreten ve gerçek kimliğini gizli tutan eserlerine “Banksy” olarak imzasını atan İngiliz sokak sanatçısı hicvedici duvar resimleriyle tanınır. Sanatçı, insanı duygusal olarak etkileyen çalışmalarıyla kitsch'i yakalamıştır. Furkan Kaya Banksy'nin “Balonlu Kız” eserini şu şekilde anlatmıştır:

“Stencil tekniğini kullanmıştır. Yani, bir şablon kullanarak eseri meydana getirmiştir. Çünkü bu duvar resimleri çoğu zaman yasal olmadığı için kısa ömürlüdürler ve ertesi gün genellikle görevliler tarafından siliniyorlar. Bu nedenle hızlı bir çizim yapabilmek adına bu yöntemi kullanmak gerekiyor. Biraz teknik detaydan sonra resmin hangi anlamlara gelebileceğine değinmemiz gerekirse, yine resmin çizildiği köprüye Banksy tarafından yazılmış olan yazıya bakmalıyız. Resmin yanına Banksy “There is always hope” yani, “Her zaman umut vardır” yazmıştır. Belki de Banksy, “bizlere resimdeki kız balonu yakalayabilecek mi” veya “o kalp şeklindeki kırmızı balonları az önce mi elinden bıraktı” gibi soruların zihnimizde oluşmasını sağlayarak koşullar ne olursa olsun, bir durumun öncesinde ne olduğunun veya sonrasında ne olacağının önemli olmadığını ve umudun her zaman bizimle, avuçlarımızdan kayıp gidenlerde değil avucumuzun içinde olduğunu anlatmak istemiştir” (Kaya,2022).

Bu eser insanın duygularını aşırı basitleştirmesiyle, duygusalığın metalaştırılması ile kitsch'e örnektir. Banksy, gizemli duygulara sahip zengin bir insanı tasvir etmek yerine, acıntının anında okunabilen tek boyutlu bir ikonunu sunmuştur.

Japon çağdaş sanatçı Takashi Murakami'nin çalışmalarını kitsch'e örnek göstermek kuşkusuz yanlış olmaz. Geleneksel Japon resmi, bilimkurgu, anime ve küresel sanat pazarından yararlanan sanatçı eserlerinde tekrarlanan motifleri ve mutasyona uğramış karakterleriyle dolu

tablolar, heykeller ve filmler yapmanın yanı sıra tüketim malları üretmektedir. 17.yy.'dan kalma yıldızlı duvarlarla kaplı Versailles Sarayı'na uyumsuz şekilde konumlandığı "Çiçek Topu" heykeliyle kitsch ile sanat arasındaki çizgiyi alabildiğince eritmeye çalışmıştır. Tıpkı Jeff Koons'un Yavru Köpek heykeli gibi, sanatın derin anlamını ve biricik biçimciliğini yok sayarak sanatın hiyerarşik yapısını bozmuştur.

Resim 5. John Currin
"Şükran Günü", 2003
76,2 x 45,7 cm.

Resim 6. Sarah Lucas
"Tavuk Külöt", 1997
C tipi baskı, baskı 7/10
42,5 x 42,5 cm.

Amerikalı ressam John Currin klasik sanat biçimlerindeki insan bedeni ideal ölçülerinin aksine abartılı figürlerden oluşan eserlerinde paradoksal, çelişkili, belirsiz, mantıksız ve karmakarışık hale getirilmiş figürleriyle ideal güzellikten bilinçli kaçışı hedeflemektedir. Rönesans dönemi kompozisyonlardan etkilendiği görülse de ilk bakışta realistmiş gibi algılanan ancak dikkatli bakıldığında çizgi film karakterlerine benzer ucuz görünümleriyle eserleri kitsch'e hizmet etmektedir. Sanatçı "yüksek sanat eseri olarak görülebilecek resimlerdeki ideal beden imgesini alıp, güzelleştirilme uğruna anatomisi bozulmuş bedenler olarak yeniden tasarlamaktadır. İnce uzun boyunlar, omuzlar, göğüsler, bel, kalça gibi beden parçaları estetik bütünlüğü tekinsiz biçimde hatalı gösterecek anatomik abartılarla resmedilmiştir. Bu nedenle gerçek anlamda doğru anatomi ve ideal güzellik imgesinin aslında gerçekdışı veya absürt olarak kalacağı gerçekliğini vurgular" (Yılmaz, 2021;6). Eserlerinde Amerikan yaşamını, reklamları hicveder. Amerikan yaşamında önemli bir yeri olan "Şükran Günü"nde aile bireyleri geleneksel hindi yemeğinde bir araya gelmiştir. Ön planda büyük bir hindi, orta planda oturan bir figür ve ayakta duran ince uzun boyunlarıyla dikkat çeken iki figürden biri diğerini kaşıkla beslerken görülmektedir.

1980'den sonra Britanya'da "Genç İngiliz Sanatçılar" (YBA Grubu) olarak nitelendirilen bir sanatçı grubu ortaya çıkmıştır. Belli bir sanatsal oluşuma ya da anlayışa bağlı kalmayan bu grup; ressam, heykeltıraş, fotoğrafçı, video kurgucu gibi farklı alanlarda çalışan sanatçılardan oluşmaktaydı. YBA grubu, 1990'lar İngiliz sanatını ve piyasasını şekillendiren, heyecanlandırıran bir grup olarak görülür (Seven,2018:12). Bu grubun üyelerinin sanata yaklaşım biçimi kitle kültürü ile yoğrulan sıradan günlük olayları sansasyonel boyuta taşıyarak bir tür aktif yurttaş kimliğine bürünen aktif sanatçılar olarak görülmek istemeleridir. Birer aktivist olarak toplumda farkındalık yaratabileceklerini düşünmüşlerdir. Grup Jake ve Dinos Chapman kardeşler, Marcus Harvey, Sarah Lucas, Damien Hirst, Gavin Turk, Sam Taylor -Wood, Tracey Emin, Rachel Whiteread, Chris Ofili gibi sansasyonel çalışmalar yapan ve kamunun farkındalığını sağlayan önemli aktivist sanatçılardan oluşmaktadır.

Sarah Lucas bu grubun önemli üyelerinden biridir ve çalışmalarında sıklıkla fotoğraf, kolaj, satirik heykeller ve buluntu nesnelere birleştirilerek görsel kelime oyunları ve müstehcen mizahı kullanarak toplumda yanlış bilinen veya algılanan kavramları ısrarla gündemde tutmaya çalışır. Eleştiri yüklü bu sanatsal yaklaşımın kamuda doğrudan algılanabilmesi için basit imajlar ve malzemeler kullanır. Biçimden çok anlatıma önem veren sanatçı bu eserinde kadının cinsel organını çağrıştıran bir form oluşturmuştur. Tıpkı kadın bedenini Jenny Saville ve Lucian Freud gibi cinsel bir obje olmaktan çıkarıp sıradan bir et yığına dönüştürmüştür. Yani anlatımın eleştirel olmasının yanı sıra toplumsal bir eleştiri içermesi ile eserini kitsch yapan içeriği basit bir anlatım diliyle ortaya koymuştur.

Resim 7. Jake ve Dinos Chapman
“Zigotik Hızlanma, biyogenetik, bayağılaşmış libidinal model” (genişletilmiş x 1000), 1995
158 x 196 x 165 cm.

Resim 8. Marcus Harvey
“Maggie”, 2009
Alüminyum üzerine alçı ve akrilik,
440 x 366 cm.

20. yüzyılın ikinci yarısı sanat alanında, farklı konuların ve malzemelerin kullanılmaya başlandığı bir dönemdir. Genç İngiliz Sanatçılardan olan Jake ve Dinos Chapman kardeşler, çağdaş siyaseti, dini ve ahlaki keskin bir zekayla inceleyen ikonoklastik heykeller, baskılar ve enstalasyonlarıyla tanınırlar. Plastik malzemeden oluşturduğu eserlerinde daha çok genetik bozuklukları, güzellik, acı, mizah, korku, yücelik, şeytani ve çocuksu kutupları bir araya getirirler. Tüketim çılgınlığının tetiklediği çevre gen ve ahlaki bozulmalar Chapman kardeşlerin sanatlarının biçim dilini oluşturmaya kaynaklık eder. Yapıtlarındaki genetik bozukluklarla bezeli bedenleri bir bakıma ‘kral çıplak’ cümlesini yüksek sesle bağırarak bizleri uyarmak için kullanırlar. Bunu uygularken de en çirkin, en basit ve en sarsıcı görüntülerle yaparlar. Bu söylem dili kitsch’in söylem dilinin ta kendisidir.

Bir diğer YBA grubu üyelerinden Marcus Harvey sansasyon yaratan kötü şöhretli figürleri ele almasıyla tanınmıştır. Eserlerinde malzeme ve tekniğe olan ilgisiyle hareket etmekte ve malzemeyi kullanım tekniğiyle çalışmalarını kitsch’e yaklaştırmaktadır. Ünlü İngiliz Başbakanı Margaret Thatcher’ı resmettiği tabloya “Maggie” adını vermiştir. Eser, sebzeler, Tony Blair maskeleri, cinsel oyuncuklar vd. içeren 15.000’den fazla alçı heykelsi nesneden oluşmaktadır. Kullanılan nesnelere, başbakanın medya profilinin yanı sıra İngiliz tarihini, kimliğini ve Thatcher’ın Başbakan olduğu dönemdeki değişim anlarını temsil etmektedir. Ayrıca doğrudan ya da dolaylı olarak eski Başbakanın algılanan medya profiline, belirgin kadınlığına ve Grantham’lı bir bakkal kızı olarak geçmişine atıfta bulunur. Bu nedenle Maggie, hem bir bireyin portresi hem de Thatcher’ın iktidardaki döneminin öncesinde ve zirvesi sırasında İngiliz tarihi, kimliği ve değişiminin bir haritası olarak okunabilir.

Resim 9. Alexander Kosolapov
“Kahraman, Lider, Tanrı”, 2007,
Reçine ve metal heykel, 210,8 x 229,9 x 114,3 cm.

Resim 10. George Condo
“Kraliçe Serisi”, 2006
Tuval üzerine yağlıboya, 50,8 x 40,64 cm.

Amerikalı Rus sanatçı Alexander Kosolapov, Amerikan tüketimciliğinin sembollerini Sovyetler Birliği ve Rus Ortodoks Kilisesini bürokratik ve devlet propagandasını klişeler, mitler, manipülasyon ile birleştiren heykelleri ve resimleriyle kitsch eserler üretmiştir. Kapitalizm, 90'lı yılların hemen başında demir perde ülkelerinin dağılmasını kendi lehine fırsata dönüştürmeyi başarmıştır. Bu durum, sinema başta olmak üzere neredeyse sanatın her türünde sıkça ele alınmıştır. Ama, açıkça ve en mizah yüklüsünü plastik sanatlarda Amerikalı Rus sanatçı Alexander Kosolapov kitsch bir yaklaşımla ele alır. Sovyet kültürünün önemli ve son derece ciddi görünümlü ikonik figürlerini (Lenin, işçi-köylü ve günlük yaşama katkısı erkek kadar verimli olan kadın figürleri), Batı dünyasının sembolü haline dönüşen Mickey Mouse gibi şen neşeli figürünü birlikte el ele tutuşturmuştur. Kaybedeni ve kazananı çizgi roman tadında ele almış ve anıtsal bir heykel yerine sıradan bir anlatı yöntemini benimsemiştir.

Aynı yöntemi bu kez İngiliz medyasında ve kamuoyunda çok fazla tartışmaya yol açan Kraliçe Elizabeth'i yanakları şişkin bir karikatür gibi tasvir eden New Yorklu sanatçı George Condo uygulamıştır. 2006'da Tate Modern'de sergilemek üzere Kraliçe Elizabeth'in bir portresini yapmakla görevlendirildiğinde, tek bir portrenin kişinin bütününe yakalayamayacağını düşündüğü için on eserden oluşan bir seri yapmıştır. Her birine de isim vermiştir (Sarışın Kraliçe, Metafizik Kraliçe, Gülünç Kraliçe, Pop Kraliçe, Çılgın Kraliçe gibi). Kraliçeyi kahramanca olmayan bir ışık altında resmederken, anglo-sakson siyasi çizgisini Amerikan karikatürüyle birleştirmiştir. Kraliçe, gazetelerde havalı bir ikon olarak gördüğümüz biriyken sanatçı onu rahatsız edici bir şekilde komedi ile korku arasındaki garip şekle sokmuştur. Böylece “Monach” figürlerin (kral, kraliçe vd.) imajı tıpkı Lenin'in dağılan imajı gibi yerle bir edilmiştir. George Condo'ya göre global dünyanın bu türden manevi değerlere ihtiyacı yoktur ve ikonik görüntüleri gülünç duruma düşürmekten çekinmez.

Resim 11. Damien Hirst
“Tanrı Aşkına”, 2007
Elmaslarla kaplı kafatası

Resim 12. Farhad Moshiri
“Aşk” 2007,
Tuval üzerine akrilik ve kristal elmaslar ve parlıtı,
155 x 176 x 8 cm.

Formaldehit içine batırılmış ölü hayvanlardan oluşan eserleriyle güzel sanatların ve zevkin sınırlarını zorladığı sansasyonel işleri ve sanat piyasasını şekillendiren satışlarıyla oldukça dikkat çeken YBA grubu üyelerinden Damien Hirst, seri üretilmiş gibi görünen ve milyonlarca dolara satılabilen sayısız spot resimleri ve bir insan kafatasını 8,601 elmasla süslediği çalışmalarıyla düşüncesi kitsch olsa da derdi bir biçim bir şekil oluşturmak olmadığı için söylenmesi gerekeni sözlü sanat aracılığıyla söylemektedir. Hirst elmaslarla kapladığı kafatasıyla ölümlülüğe vurgu yapmakta ve Hirst’ün bu yapıtı “istediğin kadar şatafatlı hayatın olsun, nihayetinde ölümlüsün der gibidir”. Özellikle siyasi otoriteye bir eleştiri yapmaktadır. Bunu yaparken de kafatasını dünyanın en pahalı taşlarıyla süslemiştir. Ayrıca elmas, insanı duygusal olarak etkileyen nesnelere temsil etmektedir.

İranlı sanatçı Farhad Moshiri eserlerinde bir yandan İran geleneklerini sürdürmeye çalışırken, bir yandan ise Batı sanatının İran'daki güçlü çekiciliğinin de etkisiyle gelenekten çıkarak çağdaş dünyaya entegre etmeye çalıştığı eserler ortaya koymaktadır. Multidisipliner pek çok alanda eserler ortaya koyan sanatçının (resim, montaj ve heykel gibi) pop sanatı ve kitsch'e olan ilgisi çalışmalarına yansımıştır. Görsellerinin çoğu çizgi filmlerden, çizgi romanlardan, çocuk kitaplarından ve reklamlardan alınırken, klasik şiir, pembe diziler ve pop şarkılarından alınan ifadeler sanat ve klişe arasındaki çizgiyi bulanıklaştırmaktadır. Moshiri, plastik inciler, cam boncuklar, akrilik boyalar, kristaller, bıçaklar ve makine yapımı İran halıları gibi sıradan malzemeleri karmaşık, zahmetli sanat eserlerine dönüştürmektedir. Sanatçı, geleneksel İran el işlemesinden kaligrafiye kadar görsel referansla eserlerinde ironik ve güçlü bir tezat oluşturmaktadır. İkonik resimlerinden biri olan Eshgh (Aşk) adlı eserinde kullandığı ışıltılı malzeme elmadır. Dinler ve kültürler arasındaki en saf ortak noktalardan biri olan Farsça “aşk” kelimesi yüzlerce swarovski kristaliyle işleyerek oluşturmuştur. Sanatçı yaşadığımız kitlesel tüketim ve maddi arzu çağında aşk nedir? sorusunu izleyiciye sorgulatmaktadır. “Evrensel yankı uyandıran bir kelime olan aşk fikri hem Doğu hem de Batı kültürlerinde sembolik bir öneme sahiptir. İran kültüründe aşk, aşık ve sevgili arasında paylaşılan aşkın insan ve Tanrı arasındaki birlik durumunu temsil ettiği, ilahi sevginin öforik ve semavi bir sarhoşluk biçimi olduğu, hem duygusal hem dini şekilde yansıtılmıştır. Bu kelime sadece dünyevi öneme sahip değil, aynı zamanda güçlü sembolik ve metafizik çağrışımlarla dolu bir kelimedir” (Anonim,2001). Ayrıca aynı dönem sanatçılardan Damien Hirst’ün elmaslarla kapladığı kafatası eserini bildiği ve o eserden esinlendiği söylenebilir.

3. Sonuç ve Değerlendirme

Tüketim kültürü, sınıflar arası ayrımı önemsemediği için burjuva kültürü ile halk kültürünü birbirinden ayırmaz. Bu nedenle, yirminci yüzyılın başlarında oluşan kargaşa bugün yerini tam bir uzlaşmaya bırakmış durumdadır. Bu uzlaşmacı tutumdan, basit zevklerden ve sıradan olaylardan beslenen günümüz sanatı kitsch'i artık sanatın asıl dinamiklerinden biri olarak görmektedir. Temellük (yeniden yorumlanan) ve abject (estetize edilmeye gerek duyulmayan, çirkinin merkeze konduğu) vb. gibi günümüz sanatında kitsch'e zemin hazırlayan kavramlar ile sanatın tüketilmesi gereken bir nesne olduğu algısı hemen hemen her toplumda benzer gerekçelerle desteklenmektedir ve kitsch, son derece ilgi çeken bir sanat pratiğine dönüşmüş durumdadır.

Günümüzde tüketime duyulan aşırı ilgi yaşamın kısmen sıradanlaşmasına neden olmuş, buna bağlı olarak, yaşamdan beslenen sanatın sıradan ve zevksiz olan her şeye ilgisi kaçınılmaz bir hale gelmiştir. Kültürel eleştirinin ciddiyetiyle kuşatılmış kitsch, postmodern sanatçılar tarafından kışkırtıcı bir jest olarak algılanmakta ve içeriğine duygusallık katılarak sınırları yeniden çizilmektedir. Modernizmde varlığını üst perdeden belli eden alçak / yüksek, alt / üst, sıradan / elit gibi ayrımcı bakış açısı yerini uzlaşmacı bakış açısına bırakmıştır. Böylece, kitsch postmodern bir strateji olarak geçerlilik kazandıkça daha yaygın bir hal almıştır.

Kaynakça

- Anonim, (2001). <https://www.bonhams.com/auctions/16393/lot/62>, Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2022
- Berman, M. (1994). *Katı Olan Her Şey Havada Erir Gider*, çev. Nurçay Türkoğlu, Marmara İletişim Dergisi, Sayı 5, s.4.
- Doğan, H. (2017). "Çağdaş Bir Eğilim Olarak Abject Art (İğrenç Sanat)", Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı 46, s.2.
- Kaya, F. (2022). "Kırmızı Balonlu Kız: Her Zaman Umut Vardır", Absurdizi Kültür Sanat Teknoloji <https://www.absurdizi.com/kirmizi-balonlu-kiz-her-zaman-umut-varidir/>, Erişim tarihi: 26.09.2022
- Nerdrum, O. (2010). *Kitsch Üzerine*, çev. Feyzi Korur, İstanbul: Mitos-Boyut Yayınları.
- Seven, M. (2018). "Sanatçı ve Marka Değeri Bağlamında Bir Örnek: Damien Hirst", Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı 6, s.12.
- Tanyeli, U. (1990). "Aslolan Kitsch'tir". Arredamento Dekorasyon, Sayı 21, s.105.
- TDK, Almanca-Sözlük I, A-N (1993). İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları. Önen, Yaşar; Cemil Ziya Şanbey; Haz: Vural Ülkü.
- Yılmaz, B. (2021). "Sanatta İdeal Beden İmgesi, Öteki ve İğrençlik Bağlamında Bir Araştırma", Sanat ve İnsan Dergisi, Sayı 5, s.6.

Görsel Kaynakça

- Resim 1. David La Chapelle, "Amerikan İsa: Tut Beni, Beni Cesurca Taşı", 2007, Kromojenik Baskı, <https://www.davidlachapelle.com/american-jesus> Erişim Tarihi: 3 Ağustos 2022
- Resim 2. Jeff Koons, "Yavru Köpek", Guggenheim Müzesi, Bilbao, <https://www.e-skop.com/skopbulten/jeff-koonsu-patlatmak/962> Erişim Tarihi: 3 Ağustos 2022
- Resim 3. Banksy, "Balonlu Kız", 2002, <https://www.absurdizi.com/kirmizi-balonlu-kiz-her-zaman-umut-varidir/> Erişim Tarihi: 3 Ağustos 2022
- Resim 4. Takashi Murakami, "Çiçek Topu, Sonbahar", 2001-2006, Cam elyaf, demir, yağ, akrilik, <https://www.gettyimages.ie/photos/takashi-murakami> , Erişim Tarihi: 3 Ağustos 2022

- Resim 5. John Currin, “Şükran Günü”, 2003, 76,2 x 45,7 cm. <https://glasstire.com/2019/12/21/john-currins-my-life-as-a-man/> Erişim Tarihi: 3 Ağustos 2022
- Resim 6. Sarah Lucas, “Tavuk Külot”, 1997, C tipi baskı, baskı 7/10, 42,5 x 42,5 cm. <https://ocula.com/artists/sarah-lucas/> , Erişim Tarihi: 3 Ağustos 2022
- Resim 7. Jake ve Dinos Chapman, "Zigotik Hızlanma, biyogenetik, bayağılaşmış libidinal model" (genişletilmiş x 1000), 1995, 158 x 196 x 165 cm. <http://www.artnet.com/artists/jake-and-dinos-chapman/zygotic-acceleration-biogenetic-de-sublimated-Wy3YHwRDil8e9B2QypJpRg2> Erişim Tarihi: 3 Ağustos 2022
- Resim 8. Marcus Harvey, “Maggie”, 2009, Alüminyum üzerine alçı ve akrilik, 440 x 366 cm. <https://www.artsy.net/artwork/marcus-harvey-maggie-1> Erişim Tarihi: 3 Ağustos 2022
- Resim 9. Alexander Kosolapov, "Kahraman, Lider, Tanrı", 2007, Reçine ve metal heykel, 210,8 x 229,9 x 114,3 cm. Saatchi Galerisi, <https://fineartbiblio.com/artworks/alexander-kosolapov/38345/hero-leader-god> Erişim Tarihi: 3 Ağustos 2022
- Resim 10. George Condo, "Kraliçe Serisi", 2006, Tuval üzerine yağlıboya, 50,8 x 40,64 cm. <https://www.simonleegallery.com/artists/28-george-condo/works/2159/> Erişim Tarihi: 3 Ağustos 2022
- Resim 11. Damien Hirst, “Tanrı Aşkına”, 2007, Elmaslarla kaplı kafatası, <https://sosyeteart.com/index.php/manset/> , Erişim Tarihi: 3 Ağustos 2022
- Resim 12. Farhad Moshiri, "Eshgh (Aşk)" 2007, Tuval üzerine akrilik ve kristal elmaslar ve parıltı, 155 x 176 x 8 cm. <https://www.bonhams.com/auctions/16393/lot/62/> , Erişim Tarihi: 3 Ağustos 2022